

6. Christopher Boyle, Joanna Anderson, Kelly-Ann Allen. The Importance of Teacher Attitudes to Inclusive Education. *Inclusive Education: Global Issues and Controversies*. URL : <https://surl.li/ucymcc> (Дата звернення: 09.12.2025)
7. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. *Inclusive Education and Effective Classroom Practice*. URL : <https://surl.lt/pqxrtk> (Дата звернення: 09.12.2025)
8. ResearchGate. *Inclusive Education in Ukraine: Conditions of Implementation and Challenges*. URL : <https://surl.li/jthwgf> (Дата звернення: 09.12.2025)
9. ResearchGate. *The Importance of Teacher Attitudes to Inclusive Education*. URL : <https://surl.li/zblgdt>
10. TheTema. *Інклюзивне навчання в Україні*. URL : <https://surl.li/twtbwb> (Дата звернення: 09.12.2025)

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Мальов Сергій, доктор філософії (PhD)

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Особливе значення естетичне виховання має в цілісному освітньому процесі дітей молодшого шкільного віку, адже саме цей вік є сенситивним для естетичного розвитку дитини. Саме в цей період у дітей відбувається активне освоєння зовнішнього світу і спілкування з оточуючими людьми. В цьому віці закладаються основи емоційної чутливості. На етапі навчання дитини в початковій школі формується інтерес до мистецтва та художньо-творчої діяльності. У дітей молодшого шкільного віку формується цілісне світосприймання, розвиток естетичних смаків та ідеалів, особисте ставлення до культурних надбань суспільства, відбувається емоційно-чуттєве освоєння дитиною навколишнього світу.

Незважаючи на різноманітні позитивні зміни в системі інклюзивного навчання, постає актуальна потреба звернути увагу на деякі аспекти: мистецький розвиток дітей з особливими освітніми потребами та створення умов для естетичного виховання дітей, їх участь в різних видах мистецької діяльності: розумовій та духовно-емоційній; підготовку фахівців – кваліфікованих вчителів, які володітимуть методиками інклюзивного мистецького навчання та виховання. Актуальність нових підходів полягає також у проблемі «естетичного розвитку особистості молодшого школяра під час виховання, впровадження у освітній процес закладів вищої освіти ефективних шляхів у співробітництві всіх суб'єктів формування готовності майбутніх учителів до розвитку естетичної компетентності учнів молодшого шкільного віку» [4, с. 169].

Дослідженню розвитку дітей з особливими освітніми потребами щодо специфіки спілкування, ігрової діяльності, розвитку емоційної сфери присвячені роботи науковців, таких, як от Н. Белопольська, Т. Власова, Г. Жаренкова, В. Лебединський, К. Лебединська, Ю. Максименко, М. Певзнер, С. Шевченко та ін. Інші науковці розробляють різні підходи психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей, системи психокорекційних заходів з надання допомоги дітям із ЗПР в умовах їх інтеграції в освітній простір, які реалізують в системі освіти, а саме вчені Н. Борякова, С. Забрамна, О. Заширінська, М. Ільїна, І. Мамайчук, К. Слепович, О. Соколова та ін.

Метою статті є розкриття особливостей естетичного виховання дітей з особливими освітніми проблемами.

Відповідно поставленої мети нами визначено наступні завдання: дослідити роль естетичного виховання та інтегрованих художньо-педагогічних технологій стосовно загального розвитку та соціалізації дітей з особливими потребами.

У своїх дослідженнях А. Колупаєва доводить, що в Україні дітей із ЗПР нараховується 13,2 % від загальної кількості і тенденція до постійного зростання чисельності такої категорії дітей. Характеризуючи таких дітей, слід сказати, що вони мають несформовані психічні функції, що виявляється у слабкому розвитку пам'яті та уваги, недостатньому розвитку вербально-логічного мислення,

відхиленнях у поведінці, складнощах у навчанні, що веде до шкільної дезадаптації. Саме тому, що зміни у психічній діяльності не такі великі і піддаються впливу, зусилля педагогів перш за все повинні бути спрямовані на розробку адекватних і ефективних програм мистецького розвитку таких дітей. Це важливо ще й тому, що парціальні порушення розвитку можуть бути компенсовані в адекватних до стану дитини психолого-педагогічних умовах. Але варто зауважити, що розробка проблеми розвитку дітей із ЗПР (розумового та духовно-емоційного) у науковій літературі відбувалася залежно від професійної орієнтації дослідників – з педагогічної, психологічної, клінічної й музично-педагогічної точок зору [3, с. 6].

На сьогодні у Міжнародній класифікації хвороб ЗПР отримала назву «Специфічні розлади розвитку навчальних навичок» і розглядається тільки як навчальна проблема. Діти із ЗПР цих форм можуть мати первинне порушення темпу формування емоційно-вольової регуляції, а на цій основі – слабку працездатність, швидку втомлюваність, аритмію пам'яті, уваги. Доведено, що ці особливості психіки не впливають негативним чином на розвиток дітей. У галузі мистецької педагогіки теж є роботи, зорієнтовані на дітей та учнів із особливими потребами. Під терміном «затримка розвитку» розуміються синдроми тимчасового відставання розвитку психіки в цілому або окремих її функцій (моторних, сенсорних, мовленнєвих, емоційно-вольових). У той же час всі дослідження доводять, що діти із такими порушеннями мають достатній потенціал розвитку за умови створення сприятливих можливостей для його реалізації.

У педагогічних дослідженнях діти із ЗПР виокремлюються серед невстигаючих учнів шкіл і характеризуються як ті, що «повільно навчаються», «мають психофізичні вади», із «специфічними труднощами у навчанні», «ускладненнями в оволодінні шкільними навичками», «порушеннями розвитку». Сьогодні всі ці визначення поступаються новому – «діти, які потребують корекції духовно-емоційного та розумового розвитку». Таким чином, як зазначає А. Колупаєва, акцент зсувається від внутрішніх проблем дитини до системи

освіти, яка надає їй підтримку в навчанні, визнає її потенціал та задовольняє всі її індивідуальні потреби, надає особливу роль у розвитку психічних функцій та активізації творчих проявів дитини з порушенням розвитку різним видам мистецтва: музиці, живопису, художньому слову, театру [3]. У цьому зв'язку суттєвим є досвід зарубіжних країн, де створюється єдина освітня система, яка охоплює учнів різних категорій. Загальне бачення цього питання полягає в тому, що переважна більшість дітей, які потребують корекції розвитку, повинна мати можливість навчатися разом зі своїми однолітками у звичайних умовах. Отже, більшість науковців завданнями своїх досліджень визначають клініко-нейропсихологічні характеристики тих дефектів, що ускладнюють існування дитини у соціумі, вивчають особливості порушення таких функцій, як: пам'ять, увага, мова, мислення, зоровопросторове сприймання. У своїй більшості наукові роботи зорієнтовані на молодших школярів та підлітків.

Таким чином, сучасні дослідження об'єктивно підтверджують позитивний вплив мистецтва на дітей з різними відхиленнями у розвитку. У контексті вирішення проблеми мистецького розвитку таких дітей можна окреслити низку перспективних аспектів, зокрема, модернізація змісту мистецької освіти учнів із ЗПР [5]. Отже, «суттєвим фактором такої модернізації є впровадження національної парадигми до освітнього процесу є розробка принципів відбору навчального матеріалу з урахуванням потреб мистецького розвитку особистості у розмаїтті різновидів художньої діяльності; застосування нової методики, яка базується на художньо-образному засвоєнні світу; розробка та впровадження у практику психолого-педагогічних умов, що сприятимуть розумовому та духовно-емоційному розвитку дітей» [6, с. 69]. Важливим чинником є також «зорієнтованість на інноваційні підходи, моделі, технології, які мають забезпечити підготовку науково-педагогічних кадрів, а також розробку та дослідження інноваційних шляхів і методів до впровадження їх в традиційні форми виховання підростаючого покоління в сучасній школі, володіння методами розкриття творчого потенціалу учнів молодшого шкільного віку» [2, с. 555]. Розвиток естетичної компетентності учнів молодшого шкільного віку вчені

розглядають як один із стрижневих базових компонентів у структурі естетичного виховання, сформованість якого потребує розвитку естетичної свідомості естетичних потреб, естетичних емоцій і почуттів, естетичних ідеалів, естетичного ставлення до навколишнього світу, природи й мистецтва у майбутніх учителів сучасної початкової школи [1, с. 91].

Таким чином, проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми, але дає підстави для подальшого вивчення процесу естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами, а інтеграція дітей, які потребують корекції духовно-емоційного та розумового розвитку, найкраще відбувається в школах, які приймають на навчання усіх дітей без будь-яких обмежень. Саме в таких умовах діти, які потребують корекції духовно-емоційного або розумового розвитку, можуть досягти найвищих результатів в освіті та соціальній інтеграції.

Список використаних джерел:

7. Барановська І.Г., Тодосієнко Н.Л., Граб О.Д. Інноваційні підходи як чинник формування художньо-аналітичних і комунікативних умінь майбутніх учителів мистецтва. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. Вип. 14. (2025). С. 91-96. https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.14.091

8. Коваль Т.В. Українські народні традиції та звичаї як засіб національного виховання молодших школярів в умовах НУШ. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Історія», Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка»): журнал*. 2022. № 2(2) 2022. С. 546-555.

9. Колупаєва А. В. Інклюзивна освіта в контексті реалій сьогодення. *Практика управління закладом освіти*. Київ: ТОВ «Міжнародний центр фінансово-економічного розвитку України», 2010. № 4. С. 8-12.

10. Мальов С.В. Практичні аспекти формування готовності майбутніх учителів до розвитку естетичної компетентності учнів молодшого шкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені*

Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. Вінниця, 2025. Вип. 82. С. 169-176.

11. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі / Упор. Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. Харків : Ранок, 2006. 256 с.

12. Тодосієнко Н.Л., Старовойт Л.В., Андрійців О.М. Роль інноваційних технологій в сучасній педагогіці мистецтва. *Збірник наукових праць «Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання»*. Том 2 № 5 (2025), С. 69-77.

РОЛЬ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТОВАНOSTІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Нечитайло Марія, викладачка

*КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського» (Україна)*

У сучасному суспільстві відбувається переоцінка ставлення до осіб із порушеннями здоров'я, що виявляється у визнанні рівності їхніх прав, зокрема права на здобуття освіти, та усвідомленні соціальної відповідальності за створення рівних можливостей для їх повноцінної участі в усіх сферах суспільного життя.

Сучасні трансформації освітньої системи України зумовлюють переорієнтацію на гуманістичну парадигму освіти, у центрі якої перебуває особистість дитини, її потреби, можливості та право на якісну освіту. Особливого значення в цьому контексті набуває інклюзивна освіта, що забезпечує рівний доступ до навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) та сприяє їх повноцінній участі в суспільному житті.

Початкова школа є ключовим етапом у процесі соціалізації дитини, оскільки саме в цей період закладаються основи соціальної поведінки,